

FOREDRAGET, IKKEVOLDSPRISEN 2019

Roger Cassidy

God aften, Venner. Og takk til Holtekilen folkehøgskole for at dere inviterer til utdeling av Ikkevoldsprisen på Kingdagen 2019. Hjertelig takk til Norges Kristne Råd, Det norske Baptistsamfunn og Holtekilen folkehøgskole.

Kvekerhjelp i sin nåværende form ble startet i 1963. Vårt arbeid bygger på kvekerverdiene. Dette innebærer respekt for alle mennesker, likeverd og like rettigheter uansett religion, kjønn, seksuell legning og etnisk tilhørighet.

Kvekerhjelp støtter tiltak for å skape eller opprettholde fred og demokrati, for å forsvare menneskerettighetene og for å konflikthåndtering og forsoning. Kvekerhjelps arbeid bygger på kvekernes tro på det av Gud i alle og på respekt for og tro på folks egne ressurser.

Som det står i Kvekernes *Råd og spørsmål*: «Vi er Guds hender og føtter, øyne og ører.» (#39).

Kvekerhjelp har jobbet i 18 land gjennom siden 1963, og har i dag samarbeidspartnere i Gaza og i Great Lakes Region i Afrika, Rwanda, Burundi og DR Congo. Kvekerhjelp støtter tiltak på grasrotnivå og ønsker å bidra til å spre positive erfaringer til beslutningstakere.

Kvekerhjelps arbeid er mulig gjennom rause gaver fra privatpersoner, grupper og lag, og europeiske kvekerorganisasjoner i blant annet Sverige, Danmark, Tyskland, og Nederland.

Vi mottar også prosjektstøtte fra Norad og Utenriksdepartementet som har vært og fortsetter å bidra med en stor og viktig del av midlene Kvekerhjelp kan gi sine partnere.

Noen av prosjektene har mange deltakere og tilretteleggere, som:

De tretten barnehagene i flyktingleirene på Gaza-stripen som tilbyr ett år med førskole hvor barna kan lære gjennom å leke i trygge pedagogiske oaser.

... og fredskomiteéene i Burundi hvor både Tutsier, Hutuer og Twa-folket er representert og etter opplæring danner forliksråd hvor lokal-befolkningen kan få bistand i post-konflikt situasjoner som kan angåend tilgang til land, vann og andre resurser.

...eller folkeopplysnings kampanjer mot "Gender Based Violence" her avbildet fra desember ifjor. Noen av de andre tiltakene har et ansikt og en sterk stemme forbundet med seg. Jeg vil kort nevne to slike kveker kvinner som inspirerer Kvekerhjelps arbeid.

Jean Zaru, leder av "Kvekerkirken" i Ramallah, og forfatter av "Occupied with Nonviolence: A Palestinian Woman speaks", der hun bl.a. sier:

«Som palestinske kvinner har vi en særlig byrde og tjeneste. Vi får hele tiden høre at vi må være fredelige. Men den indre freden som jeg snakker om, handler ikke om enkel snillhet, eller å være passive, eller la seg bli tråkket ned uten å protestere. Det handler ikke om passiv ikkevold, men en ikkevold som er knyttet til modig handling.»

Cécile Nyiramana er psykolog og kveker fra Rwanda som overlevde folkemordet i 1994 da omtrent 800.000 Tutsier og moderate Hutuer ble drept i løpet av 100 dager. Cécile flyktet og kom så tilbake som både overlevende og en forbryters kone. Inspirert av ikkevolds-tanker og bekymret for fremtidige

generasjoner, grunnla Cécile *“Women in Dialogue”*. Over tid, i bønn og etter åpen dialog, fant folkemordets enker (Tutsier) kraft til å bistå fangenes koner til å lage og levere måltider til dere menn (Hutuer) — de som hadde deltatt i folkemordet på deres egne menn og barn.

Tiden går og jeg vil gjerne overgi mikrofonen til Marit Kromberg som var en av dem som inspirerte og støttet meg på min trosvandring fra en katolsk oppvekst i USA til min kvekerhverdag i Norge i dag, men først:

Jeg er såpass gammel at jeg husker the Reverend Dr. Martin Luther King, Jr. – især fra 1968 da han ble skutt. Det var derfor en sterk opplevelse å besøke hans monument i Washington D.C. i 2017 sammen med 5000 trosledere som marsjerte for likeverd og rettferdighet i dagens USA.

Jeg ble rørt da jeg oppdaget at rundt MLK monumentet fantes det et sitat fra Nobel-foredraget i Oslo i 1964 og som passer utmerket til kveldens tema: *I believe that unarmed truth and unconditional love will have the final word in reality. This is why right, temporarily defeated, is stronger than evil triumphant. - Jeg tror at den våpenløse sannheten og betingelsesløs kjærlighet vil få siste ordet i virkeligheten, når alt kommer til alt. Det er derfor det som er rett, om det midlertidig skulle lide nederlag, står sterkere enn det onde, om det skulle triumfere.*

Marit Kromberg

Kjære gode venner på Holtekilen Folkehøgskole – herfra har jeg venner og gode minner fra mer enn 50 år tilbake. Kjære alle sammen!

Jeg har sagt at vi er takknemlige og glade over å bli sett – men samtidig på en måte litt forvirret. Vi ser ikke at vi har gjort noe spesielt, bare vært dem vi er.

Det er også ærefullt for meg at jeg har fått mitt navn knyttet til denne prisen. Jeg er takknemlig, spesielt familien er det, men det kjennes ikke rettferdig. Det kan vel være at jeg er en av få SYNLIGE kvekere som snakker om fred, men jeg er langt fra den mest iherdige fredsarbeideren. Jeg har hatt det privilegium å være ansatt i det offentlige, med en arbeidsgiver som kunne akseptere at jeg sa fra at «i morgen har jeg et møte utenfor huset», og så var det greit, så lenge jeg kunne ta igjen det ugjorte senere.

Nå som jeg er pensjonist, trenger jeg ikke spørre noen. Kvekersamfunnet er lite, vi har ingen lønnede ansatte – bare Kvekerhjelp har en daglig leder – og vi har ikke hatt for vane å frikjøpe Venner fra deres vanlige arbeidsplass til oppdrag på Kvekersamfunnets vegne.

I gamle dager hadde man jo både husmødre og studenter som kunne bruke tiden sin på frivillig arbeid «i arbeidstiden». Nå vil «samfunnet» at alle voksne skal være i lønnet arbeid, og helst i det private næringsliv; studenter skal fullføre til normert tid – det er bare pensjonister som kan egne seg til frivillig arbeid på dagtid. Vi vil ikke tilbake til noen «gode gamle dage» - vi vil videre til en ny tid med mindre stress for alle. Heldigvis har vi nå noen veldig lovende, blivende pensjonister i Kvekersamfunnet – som dere kan glede dere til å bli kjent med!

Kvekersamfunnet er takknemlig for tildelingen av Ikkevolds-prisen. Kvekerne har hatt sitt fredsvitnesbyrd fra midten av 1600-tallet. Fredsvitnesbyrden var enormt viktig for de første norske kvekerne som kom hjem etter å ha sittet i krigsfangenskap under Napoleonskrigene. Så var det identitetsskapende under og rett etter første Verdenskrig da britiske kvekere var militærnektede, men deltok i uvæpnet ambulansearbeid på slagmarken.

I Norge ytret kvekernes pasifisme seg til å begynne med hovedsakelig ved at vi nektet å bruke vold privat, og ved å nekte å gjøre militærtjeneste. Men over tid har pasifist-begrepet endret seg fra bare å

nekte å bruke fysiske våpen, til en bredere forståelse av begrepet vold – vold er ikke alltid fysisk – og til en aktiv bruk av ikkevoldelige aksjoner. Internasjonalt har kvekere deltatt veldig aktivt i denne utviklingen, og mange mener at i dette har vi vært inspirert av Martin Luther King. Kvekere forsto tidlig kraften i det Gandhi sto for, senere i det folk som Dr. King sto for, og vi har lært mye av dem.

For oss har fredsvitnesbyrdet bygget på kvekernes eneste dogme: troen på «det av Gud», gudsfrøet eller gudsløset, i alle. Det er bevisstheten om Det av Gud i alle som motiverer oss til pasifisme. Hva skjer med mitt Gudsforhold om jeg slår i hjel en som er bærer av Det av Gud?

Først tenkte vi nok på det av Gud i alle *mennesker*, senere har vi våknet til en forståelse av det av Gud i hele *skaperverket*. Vi erkjenner at det kan være mer og mindre synlig i individene, men vi har en tro på at det er der, og at vår jobb er å *møte* det, få *kontakt* med det, aldri slå i hjel en som bærer det. Ikkevoldstanken bygger nettopp på en respekt for og en tillit til at det er en likeverdig medspiller et sted inne i motparten, og at vi kan og må etablere en kontakt og et samspill som kan føre til en vinn-vinn-situasjon. Og hos Martin Luther King så vi flotte og tydelige eksempler på hvordan dette kunne gjennomføres i praksis.

Så har kvekere alltid sett på Martin Luther King som «*en av oss*» selv om vi godt vet at han *var* baptist. Vi vet at det var et visst samarbeid mellom Kings borgerrettsbevegelse og forskjellige kvekere, at amerikanske kvekerhjelp hadde gleden av å være med å foreslå Dr. King til Nobels fredspris.

Reformasjonshistorisk føler vi jo et betydelig slektskap med baptistene som med-representanter for reformasjonens «venstre gren» – også kjent som døperbevegelsen. Vi har sammen stått for trosfrihet, samvittighetsfrihet, at andakter eller gudstjenester må være ledet av Ånden heller enn menneskeskapte liturgier, og vi har hatt hver våre avvikende syn på sakramentene. Og så har vi sammen vært konsekvente pasifister fra «venstrereformasjonens» første begynnelse.

Kvekersamfunnet har feiret sitt 200-årsjubileum i Norge i løpet av 2018. Hans Eirik Aarek i Stavanger skriver nå sin doktoravhandling om kvekersamfunnets historie, og peker på forskjellene mellom de norske kvekerne på 1800-tallet – og de som levde i århundrene som fulgte.

Fra å være de rettsforfulgte, lidende, stille, små og grå, men forferdelig påståelige kvietistene, har vi sprunget ut som *moderne, liberale, radikale, men fremdeles stille og påståelige*, i det 20. og 21. århundre. Vi har vunnet fram i mange av de sakene som skapte konflikt og lidelse, men nå står det en viktig sak igjen.

Vi har fått retten til å være et eget, fullverdig trossamfunn. Det er ikke lenger noen plikt til å møte i en statskirke for å døpe barn eller motta nattverd, inngå ekteskap eller bli begravet. Og det blir etter hvert mer og mer stillhet i mange norske gudstjenester uansett ...

I Norge er det ikke lenger vanlig å ta hatten av eller si De som et uttrykk for respekt for de bedrestilte. Det er heller ikke lenger noe krav om at man skal avlegge ed – sverge ved det hellige. Vi fikk også en lov om samvittighetsfrihet til å nekte militærtjeneste – men den er det ikke lenger bruk for. Det er nemlig ikke lenger bruk for så mange soldater, mange færre trengs for å betjene de avanserte våpnene. Men det trengs *mange* skattepenger til å kjøpe slike moderne våpen.

Det som står ugjort nå, er å få gjennomslag – sammen med andre fredsorganisasjoner – for en form for økonomisk militærnekting, eller egentlig for en ny form for siviltjeneste, for en ikkevoldelig, sivil fredstjeneste som også kan gjøre tjeneste i utlandet. De vil trenge noen rettigheter til f.eks. pensjonspoeng og trygderettigheter... Økonomisk militærnekting innebærer ikke at vi ikke vil betale skatt, vi vil bare heller bruke skattepengene på noe som vi har tro på. I alle dagens krigssituasjoner gjentas det om og om igjen – «denne konflikten har ingen militær løsning»! Likevel er det dette man

investerer i. Det er dette man trener på. Det mangler fullstendig fantasi til å se for seg andre måter å løse opp i konflikter på.

I mellomtiden må vi arbeide for fred på andre måter. Vi har fått tillit og oppdrag fra det internasjonale samfunnet og fra kvekere i konfliktområder – slik Roger Cassidy har fortalt om. Her kan man lese mer på www.kveker.org/kvekerhjelp/.

Vi bidrar til sivilsamfunnet i Gaza ved å støtte en organisasjon, Palestinian Early Childhood Education Programme (PECEP), som driver 13 barnehager i palestinske flyktningeleirer. Arbeidet i barnehagene måtte utvides etter de senere årenes bombetokter mot Gaza, og i et samarbeid med Gaza Community Mental Health Programme (GCMHP) støtter vi veiledning av barnehagepedagogene og foreldrene for å bidra til at barna kan utvikle en evne til å hente seg inn igjen etter traumatisering.

Vår støtte til det fredsarbeidet i Rwanda, Burundi og Øst-Kongo er det arbeidet kvekerne der har et kall til å drive.

Det er et viktig poeng for oss at det ikke er Kvekerhjelp som driver disse prosjektene, men at vi – med hjelp fra mange givere og fra NORAD – svarer på ønsker fra andre (både kvekere og andre – også bl.a. muslimer) som har et kall til å arbeide for fred med ikkevolds-metoder. Arbeidet handler mye om å skape selvtillit og trygghet i medmennesker på en måte som gir dem krefter til å møte det av Gud i andre – i hverandre – uansett hva som lå i fortiden.

For innerst inne, dypest sett, handler vårt disippelskap om å se alle andre mennesker som bærere av Det av Gud og gi hvert vårt bidrag til å leve «Guds Rike» midt iblant oss.